

NASTAWAĆ (73) *vb impf*

Pierwsze i trzecie a jasne (w tym w pierwszym 1 r. błędne znakowanie). ◇ W inf-sta-. ◇ W pozostałych formach: -staw- (w tym 4 r. błędne znakowanie), -staj-.

W formach praes: nastaw- (26), nastaj- (17); nastaw- FalZioł (3), RejPs, Leop (2), BibRadz (4), BielKron, SienLek, RejAp, GórnDworz, ModrzBaz, KoehPhaen (2), KochPieś, LatHar, KołakCath, WujNT, CiekPotr; nastaj - RejRozpr, (2), LeoPrzep, WujJud, ModrzBazStryj, GórnRozm (2), GosłCast; nastaw- : nastaj- RejZwierc (1:1), SkarJedn (1:1), KochEpitCat (1:1), GórnTroas (1:5).

inf nastawać (8). ◇ praes 3 sg nastawą (17), nastaje (8). ◇ 3 pl nastawają (8), nastają (8). ◇ praet 3 sg m nastawiał (5). f nastawała (1). n nastawało (3). ◇ 3 pl m pers nastawali (4). nastawały (2). ◇ fut 3 sg będzie nastawało (2). ◇ 3 pl m pers nastawać będą (3), będą nastawać (1); nastawać będą RejAp, SarnStat; nastawać będą : będą nastawać ModrzBaz (1:1). ◇ imp 3 sg niech nastaje (1). ◇ con 3 pl m pers by nastawali (1). ◇ part praes act nastawając (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Zaczynać się w czasie, powstawać, pojawiać się; incidere Mącz, Cn; consurgere, exurgere, instare Vulg; venire PolAnt; caepisse, surgere Mącz; increberescere, provenire Cn (71) :

a. O zjawiskach o oddziaływaniu lub znaczeniu powszechnym (67) : *Leop Iob 38/32; Piłz pani przedię ná tram [= jako dług]/ wízák nowe [żyto] náłtaie. RejZwierz 137; Wízytká tedy oná wielkość liedziála ná onym plácu Kościelnym/ drząc od zimná ktore náłtawáło. BibRadz 3.Esdr 9/6; Mącz 336c, 433b; Kwietniá Kwiatki náłtawáią SienLek 43; KochEpitCat 110; KochSob 62; GórnTroas 73; rozniećona Iáko kiedy iutrzenká náłtaie czerwona GosłCast 57; Ták wzor rzemięłło z przyrodzenia bráło/ Gdy náłtawáło. KlonFlis E4.*

nastawać za czym [= w wyniku czego] (1): Z tych tedy różnych końcow/ y różne obyczáię [!] rołtą/ zá ktoremi náłtaią takie práwá/ ktore władzą Krolewłką z gruntu wywracáią GórnRozm D2v.

nastawać po czym (1): LatHar ++7; iáko po iálnym dniu chmury náłtawáią KołakCath C2.

W przeciwstawieniu: »ustawać ... nastawać« (1): Od Adwentu ślub włtawa/ Po trzech Królach wnet náłtawa. LatHar ++7.

Fraza: »czas(y) [czego, jakie], godzina [czego] nastawa(ją)« = tempus instat Vulg; incidunt tempora Mącz [szyk zmienny] (4:1): FalZioł IV 2d; Leop 2.Tim 4/6; Mącz 29b; wważay profzę Chriřtyáńki czytelniku/ iefli to nie ony czáły náłtawáły/ o ktorých duch Boży prorokował NiemObr 131; gdy godzina męki náłtawáła SiebRozmysł A3v.

W przen (1) : Niech w wieczney sławie kwitną Dorhoftáie: Niech nowy Miesiąc w nich z łzczęścím náłtaie ModrzBazStryj ¶2v.

α. Zaczynać się szerzyć (o działaniach i stanach obejmujących wiele podmiotów) (10) : *ArtKanc 120; Bo w one czásy náłtawáły woyny chłopłkie SarnStat 296.*

nastawać z czego (1): Náłtawa z dofýć złęgo cóś iefcze gorłzęgo GórnTroas 33.

nastawać między kim (1): A ták między nimi záfłze nowe náuki/ y nowe niezgody náłtaią WujJud 133.

nastawać za czym [= w wyniku czego] (3): bo za tym zakupowaniem zbytnie wielka ceną w rzeczach nąftawa [*enormia precia rebus imponantur*] *ModrzBaz* 34; *SkarJedn* 357; za wżeteczeństwem/ nąftaie wżgárdá práwá *GórnRozm* Bv.

W przeciwstawieniu: »nastawać gmąć« (1) Nąftawáią Heretyctwá ále prętko giną *SkarJedn* 23.

αα. *O rzeczach wchodzących w użycie* (2): iákie pićia nąftáią Co ie dziwno przezywáią *RejRozpr* G3.

Zwrot: »nastawać na to miejsce« (1): Zły duch Te wymyślił z torkmyłzow puhy: Tátárki to [...] nálezek. nąftawáią ná to Mieyłce korbácze *CiekPotr* 76.

β. *Obejmować stanowisko, wstępować na tron* (7) : gdy inni Miłtrzowie thego zakonu nąftawáli/ łámáli thy práwá Krolom Polłkim *BielKron* 231.

nastawać po czym (1): PAnowie Senatorowie/ którzy po téy Conłtuciiéy nąftawác będą/ [...] máią do piérwłzyeh przyśiąg Senatorłkieh w przyśiędze łwéy té łłowá przykłádác *SarnStat* 36.

nastawać po kim (3): gdy iuż po onych dobrych y cnotliwych páłterzách y dozorcách zboreczku Rzymłkiego Chriłtułowego poczęli Papieźowie nąftawác *CzechEp* 376. *Cf Fraza.*

Fraza: »nastawa jeden po drugim« [*szyk zmienny*] (2): dał mu [*Aaronowi*] ten przywiley/ áby z rodzáiu [...] ie^{go} kápłani nąftawáli ieden po drugim *SkarJedn* 47; *NiemObr* 59.

Zwroty: »nastawać na królestwo« (2): Roboám nąftawa ná Krolełtwo. *BibRadz* 3.Reg 12 arg, *Ier* 37 arg.

»nastawać na miejscu [*czyim*]« (1): Sedekiałz nąftawa ná krolełtwo ná mieyłcu Iechoniałza *BibRadz* *Ier* 37 arg.

γ. *Zaczynać działać (o twórcach ideologii i ich wyznaw)* (11) : *KromRozm* III Pv; gdy nąftawał kaznodzyeíá Marćin Luter *BielKron* 408; *LeovPrzep* b3v; *RejAp* 94v, 165v; *CzechRozm* 39; Iáko przed łpułtołzenim miáłtá Ieruzalem rozmáici zwodzićiele nąftawáli/ y łámi łię zwáli Chriłtułámi *WujNT* 174, *Hebr* 7/15.

Fraza: »mają nastawać jedni po drugich« [*szyk zmienny*] (2): iáko iedni po drugich [*prorocy*] mieli nąftawác dla wyłtrogi wiernych Páńłkich. *RejAp* 110, 94v.

Zwrot: »nastawać na świat« (1): Iácy zwodnicy pod figurą wiernych páłterzow [...] nąftawác ná łwiát mieli. *RejAp* BB2.

δ. *Przychodzić na świat, rodzić się; gigni Pol Ant; suffici Modrz* (8) :

nastawać za czym [= w wyniku czego] (1): widzimy/ że zá odmiennostíá czáłow iego [*łwiata*] y dziwnieyłzy ludzie nąftawáią *RejZwierc* A3.

nastawać po kim (1): Do częgo iełliby niemogli być przywiedźieni ći co teraz łá/ tedy łie łacno przywieść dádzą co po nich nąftawác będą [*qui postea sacerdotiis augebuntur*]. *ModrzBaz* 139.

W przeciwstawieniach: »schodzić (2), przemijać ... nastawać« (3): Ieden wiek [*generatio*] przemiiá/ á drugi nąftawa *BibRadz* *Eccle* 1/4; Narod łchodzi á narod nąftawa *BielKron* 79; *BudBib* *Eccli* 14/19.

Fraza: »jeden po drugim nastawa« (1): Coż mówi/ łłuchay/ Pan ku tym ktorzy tu iedni po drugich nąftawác będą? *RejAp* 94v.

Zwroty: »na [*czyje*] miejsca nastawać« (1): oni ktorzi po ich łmierći ná ich mieyłcá będą nąftawác [*in eorum loca qui sufficientur*]/ vcźynią to. *ModrzBaz* 140.

»po [*czyjej*] łmierci nastawać« (1): *ModrzBaz* 140 *cf* »na [*czyje*] miejsca nastawać«.

»na świat nastawać« (1): Chcełz wiedzieć/ gdzie cię po śmierci zchowaią? Tam gdzie ją rzeczy/ niż na świat náftaią. *GórnTroas* 31.

ε. *O jednostkach czasu lub określonych porach (1)* : Yle kroć zima wilgotna bywa/ á wiofna fucha j zimna náftawa. *FalZioł* V 30v, V 47v; *Leop Esth* 2/12; *Mącz* 44b; *KochEpitCat* 110; *GórnTroas* 8; A był dzień Przygotowania/ y Iżábát náftawał [*sabbatum illucescebat*]. *WujNT Luc* 23/54.

Fraza: »nastawa (a. począł nastawać) dzień« = *dies instabat* [*szuk zmienny*] (3): *Leop Esth* 2/15, 2.*Mach* 12/31; gdy dzień począł náftawác [*Usque autem quo futurus erat dies fieri*]/ nápominał Páweł wżytki áby iedli *BibRadz Act* 27/33.

Zwrot: »po sobie nastawać« (1): ábowiem iednąką Iprawą tak po sobie [*dzień i noc*] wiecznie náftawaią. *RejPs* 27.

b. *O zjawiskach o oddziaływaniu indywidualnym lub ograniczonym do określonego niewielkiego zespołu (4)* : Tę myśl wziąć przydzie/ którąc Iczęścié twé podaié/ A pokornie wftąpić złému co náftaié. *GórnTroas* 38.

nastawać między kim (1): Zá Króla Stephaná téż nieiáka różnicá w téy mierze poczęła bylá náftawác między Márfałki Litewłkiemi: á między Márfałki Koronnemi *SarnStat* 313.

nastawać po czym (1): Bo ciężłza tá nędzá/ co po pánstwie náftaié. *GórnTroas* 23.

nastawać w kim (1): pirwej tá część dułze podleifza/ w ktorey fie chcenie zámyka/ w nas náftawa/ toż dopiero tá część/ która ma w łobie rozum/ ná iáfnia w nas wynidzie. *GórnDworz Hh*4.

2. *Mieć początek w określonym miejscu (2)* : Pás iego [*gwiazdozbioru Perseusa*]/ nie rozeznác/ iefli ná Skopowym Oštátku/ czy ná wchodzie náftawa Wołowym *KochPhaen* 24, 23.

Synonimy: **1.**, **2.** *poczynac się, zaczynac się*; **1.** *nadchodzić, następować, objawiac się, pojawiać się, przychodzić*; **a.δ.** *rodzić się*.

Formacje współrdzenne cf STAC.

Cf NASTAJĄCY, NASTAWAJĄCY, NASTAWANIE

JR, KW